
Obři, trpaslíci, vodníci a skryté poklady

Můj dům, můj hrad, říká staré přísloví a jeho moudrost lze vztáhnout i na pověsti a vyprávění předložená čtenářům v této knize. V pověstech bývá hrad nejen mohutná kamenná stavba na skále či za ochranným kruhem vodních příkopů, své hrady mají také obři, trpaslíci či vodní a lesní bytosti. A ejhle, najednou tvoří hrad tajuplná skála buď pro obra, nebo často pro trpaslíky, pokud jde o její nitro. Pidimužové ovšem často sídlí v podzemí, kde je potkávají havíři a všichni ti, kteří se snaží dobýt poklady z útrob matky země, tradičního hájemství pánů trpaslíků. Jiní trpaslíci či skřítci dávají přednost životu v lesích. Lesní hrady nejsou patrné pouhýma očima a člověk se o nich dozví až díky kouzlům, pokud jej trpaslíci uznají za hodného, aby mu pomohli, nebo nedej bože uškodili, rozzlobení i pro pouhou maličkost.

Jako hrady někdy vnímali svá obydlí i mlynáři, nezřídka svobodní mužové, v jejichž světnicích zaznělo nejedno vyprávění vandrovních tovaryšů či krajánků, nejlépe takové, aby zaujalo kouzly či hrůzostrašnými motivy. Zatímco pro vodníka byl hrad rybník či potok sousedící s mlýnem, nezřídka vzdělaný a sečtělý mlynář si uprostřed stavení a okolních hospodářských budov opravdu mohl připadat jako v bezpečí pevných hradeb nějakého hradu. Také proto čas od času můžeme narazit na mlýny – zejména ty z 19. či počátku 20. století – ozdobené podle tehdejší módy třeba věžičkami či branou, jako by to byl hrad. O mlynářích se také často tradovalo, že znají kouzla nebo jsou ve spojení s kouzelnými bytostmi.

Pověsti se vyprávěly na hradech a zámcích jistě nejen mezi služebnictvem a čeledí, lečjaké si určitě rád vyslechl i hradní pán. Zejména pokud pověst vyprávěla o neobvyklé či nevysvětlitelné události, která se odehrála na jeho

panství, třeba průvod mrtvých nebo zjevující se duchové dívek, jež se tak popraly o milého, až je to život stálo. Docela jistě musely upoutat urozeného pána zejména zvěsti o pokladech ukrytých na jeho pozemcích. Poklady bývají v pověstech často chráněny kouzlem, draky či jinými zjeveními, jež jsou někdy dobrotivá a hodnému člověku pomohou. Chamtivý a zlý člověk, který nedbá na jejich podmínky, se obvykle se zlou potáže, nezřídka jej slabost pro zlato či mince přivede do hrobu.

Některé pověsti jsou známé, jiné už méně. Vyprávění o golemovi ze židovské Prahy si se zájmem jistě vyslechl i císař Rudolf II., milovník všeho tajemného. Jiné z pověstí, které předkládáme, jsou méně známé či zcela neznámé, ale byla by škoda, kdyby nevešly ve známost. Zejména se jedná o pověsti z pohraničních hor, které si mezi sebou vyprávěli němečtí obyvatelé českých zemí. Připomínají doby, kdy na území dnešních Čech žili vedle sebe Češi, Moravané, Němci či Židé, kteří se navzájem obohacovali nejen obchodně, ale také lidsky nebo svými odlišnými kulturami. Příkladem mohou být právě pověsti s jejich zvláštnostmi.

Jindy předčí skutečnost i pověsti, jak jsme na ně zvyklí. Život, názory i jednání například hraběte Šporka, který si pro svou zálibu v lovu ptáků, alchymii i rozjímání o věčnosti nechal dokonce vystavět malý zámek, překónávají i tu nejfantastičtější pověst. Co když je ale všechno jinak a pověst do sebe může vtáhnout člověka z naší současnosti? Jak by asi vypadalo setkání dvou navzájem protikladných světů uskutečněné silou fantazie?

A že by všechny pověsti musely být jen z pradávných časů, kdy, jak známo, bylo nebylo? Nedejte se mýlit! Některé zámky jsou staré třeba jen necelá dvě staletí. I zde se můžeme setkat s pověstmi a nevysvětlitelnými záhadami. Příkladem budiž nádherné novogotické zámky v Hrádku u Nechanic nebo na Sychrově.

Možná si myslíte, že pověsti jsou jen báchorky z dávné minulosti bez vlivu na současnost. I to je omyl! Pobyt na zámku v Chyších přivedl mladého absolventa filozofie Karla Čapka k sepsání hned několika děl, ať už jde o utopický román Krakatit, či slavnou divadelní hru Věc Makropulos, která by asi nevznikla bez vyprávění o jednom z chyšských tajemných zjevení.

Pověsti mohou inspirovat také vědu. Svě o tom věděl Jindřich Wankel, otec moravské a rakouské archeologie, když bádala nad vykopávkami z jeskyně Býčí skála, které se tak říkalo po staletí, ale až – světe, div se – teprve

v devatenáctém století zde byla nalezena malá soška bronzového a železného býčka.

Pověsti mohou být zajímavou branou do světa fantazie a nebrání člověku domýšlet si, jak to či ono bylo třeba „doopravdy“, nebo jak příběh pokračoval dál. Nezřídka stojí za to zvednout se z křesla a vyrazit na hrad, zámek, vrch či se vydat ke skále, jeskyni, rybníku, potoku nebo mlýnu, zkrátka přímo na místo, o kterém pověst vypráví, a užít si umocněnou atmosféru, kterou můžeme nalézt jenom tam. Takový poutník si může přibalit do tlumoku i naši knihu, aby mu krátily cestu vlakem, autobusem, nebo jej potěšila při posezení na místě, kam došel. Nechť je vám tedy soubor vybraných pověstí k užítku, radosti i inspiraci.

David Růžička

Černý pohřeb za bílého dne

(Tachovsko)

Na travnatých stráních nad Bohuslaví blízko Starého Sedliště pásávali dva chlapi ze vsi jménem Labuť krávy. A že mívali na pastvě dlouhou chvíli, neustále přemýšleli, jak si ji ukrátit. Tak tomu bylo i jednoho nedělního odpoledne, kdy pro zábavu dělali stojky, honili se nebo šplhali na stromy v remízku, kdo se dostane výše. Tak se stalo, že zvonce jejich krav bylo brzy slyšet ze sousedního pole a nedlouho nato se ozval i křik a láteření polního hlídače. Kluci seskočili ze stromů, běželi za kravami, které, aby je nikdo neviděl, zahnali do křoví u silnice. V bezpečí nasadili kukuč my nic, my muzikanti a počkali, až hlídač přestane s nadáváním a někam zmizí. Potom zahnali krávy zpátky na louku, kde rostla šťavnatá tráva, ale na klukoviny už je přešla chuť.

Jak tak sedí na mezi, krávy na dohled, zaslechnou vzdálený zvon. Tlučený, jaksí smutný.

„To bude umíráček,“ prohodil jeden z kluků.

„Nejspíš z Bohuslavi,“ dodal druhý.

První zavrtěl hlavou. „Myslím, že ze Starého Sedliště. No jo, ale slyšel jsi od sousedů, že by tam či někde poblíž někdo nedávno umřel?“ Oba podivenež zavrtěli hlavami. Nenapadlo je, komu by touhle dobou měla znít hrana.

Zdálo se jim, že brzy bude poledne, tak pomysleli na navrátila a spěchali domů k obědu. Už už chtěli popohnat klackem krávy k odchodu, když zaslechli v zatačce nějaký hluk. Hovor se mísil s hlasitými modlitbami, ale tu a tam zazněl i smuteční zpěv.

„Pohřeb?!“ Podivili se kluci a i s kravami zůstali stát zvědavě na louce, aby viděli, kdo že to jde kolem a kam nesou nebožtíka.

„Kdopak to asi je?“ Hádali kluci. Zdálo se jim, že průvod musí zamířit do kostela v Bohuslavi.

Netrvalo dlouho a zpoza stromů za ohbím cesty vyšly první postavy v černém, samí muži, a okolo nich běhali štěkající psi. Kluci se na sebe podívali a ještě překvapenější byli, když náhle zaslechli lesní roh. Co je tohle asi za pohřeb?

Zvláštní pocit, že není všechno v úplném pořádku, v nich neustále sílil. Pak ztuhli hrůzou a zbledli tak, že by se v nich krve nedořezal. Nikdo v tom průvodu, ani lidé, ani psi, neměl totiž hlavu.

Klukům vstávaly vlasy hrůzou, pot se jim řinul proudem po zádech, ale nemohli se pohnout z místa. Jako by jim někdo neviditelnými hřebíky přitloukl nohy k zemi. A zvláštní průvod, ani lovecký, ale vlastně ani pohřební, kráčel okolo nich pomalu a dlouho. Pomalu se báli, že z něho budou mít smrt. Teprve když oháňka posledního z bezhlavých psů zmizela v zátočině, kluci nejprve lehce pohnuli pažemi, pak se hrůzou otráslí, a jakmile zjistili, že jsou schopni pohybu, vzali nohy na ramena a utíkali zpátky do vsi, krávy nekrávy. Doma jim chtěli nejdřív nařezat, protože krávy byly jediným bohatstvím v obou rodinách, ale když viděli, že kluci z hrůzy dostali horkost, mámy je uložily do peřin a poslaly pro faráře. Mladší sourozenci s roztrěsenými koleny museli dojít pro krávy k lukám u Bohuslavi.

Pan farář postupně navštívil obě chalupy a vyslechl si přerývaná vyprávění o průvodu hrůzy. Pokýval hlavou, hochům požehnal křížem a rodičům prozradil, že chlapci nejsou jediní, kdo se v těch místech setkal s prazvláštním pohřebním průvodem bezhlavých postav. Ba i vytrubování na lesní roh bylo stejné, jak zde i ostatní slyšeli. Chlapci se dlouho dostávali z leknutí a na louky pod Bohuslav by je už nikdy nikdo ani pod hrozbou nejhoršího výprasku nedostal. Věc se brzy rozkřikla a zátočině při silnici se začali vyhýbat i ostatní lidé. Pokud tudy museli projít ve dne, šli jen velmi neradi a neustále se rozhlíželi kolem dokola, uši nastražené, aby utekli, jakmile by zaslechli hlasy, nebo dokonce tóny lesního rohu. A v noci, natož o půlnoci by tam nikoho z místních rozhodně nedostal ani za pytel zlata!